

QR-kod
maqolaning DOI
sahifasini
ochadi

Bekmuratova Nargiza. Geografiya
yo'nalishi talabalariga ingliz tilini
o'qitishda raqamli texnologiyalardan
foydalanishning didaktik imkoniyatlari
// «O'zbekiston olimi ayollarining
mamlakat taraqqiyotiga qo'shayotgan
hissasi» mavzusidagi xalqaro ilmiy-
amaliy konferensiya materiallari
(Nukus, 2026-yil 9–10-oktyabr). –
Nukus, 2026. – B. 446–449. – DOI:
[https://doi.org/10.66073/ReFocus-
Conf/0910084](https://doi.org/10.66073/ReFocus-Conf/0910084)

«O'zbekiston olimi ayollarining
mamlakat taraqqiyotiga
qo'shayotgan hissasi»

XALQARO ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYA
NUKUS, 9–10-OKTYABR 2026

UDK: 372.881.111.1:91

GEOGRAFIYA YO'NALISHI TALABALARIGA INGLIZ TILINI O'QITISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Bekmuratova Nargiza

PhD, dotsent v.v.b.

Qoraqalpoq davlat universiteti fakultetlararo chet tillar kafedrası

e-mail: nargizabekmuratova782@gmail.com

ORCID iD: 0009-0003-9993-5446

Annotatsiya: Maqolada geografiya yo'nalishi talabalariga ingliz tilini kasbga yo'naltirib o'qitishda raqamli texnologiyalarning didaktik imkoniyatlari tahlil qilingan. Raqamli vositalar didaktik funksiyasiga ko'ra tasniflangan, ularning geografik mazmun bilan uyg'unlashuvi asoslangan hamda raqamli vositalarni ingliz tili mashg'ulotlariga bosqichma-bosqich joriy etish modeli taklif etilgan.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, kasbga yo'naltirilgan ingliz tili (ESP), geografiya, didaktik imkoniyat, CLIL, GAT, interaktiv xarita, ТРАСК.

Аннотация: В статье анализируются дидактические возможности цифровых технологий в профессионально ориентированном обучении английскому языку студентов направления «География». Цифровые средства классифицированы по дидактическим функциям, обосновано их сочетание с географическим содержанием и предложена модель поэтапного внедрения цифровых средств в занятия по английскому языку.

Ключевые слова: цифровые технологии, английский язык для специальных целей (ESP), география, дидактические возможности, CLIL, ГИС, интерактивная карта, ТРАСК.

Abstract: The article analyses the didactic potential of digital technologies in teaching English for specific purposes to geography students. Digital tools are classified according to their didactic functions, their integration with geographical content is substantiated, and a model for the step-by-step introduction of digital tools into English classes is proposed.

Keywords: digital technologies, English for specific purposes (ESP), geography, didactic potential, CLIL, GIS, interactive map, ТРАСК.

Kirish (adabiyotlar sharhi)

Oliy ta'lim tizimida chet tilini o'qitishning bugungi vazifasi talabaga umumiy muloqot ko'nikmasini berish bilan cheklanmaydi: bo'lajak mutaxassis o'z sohasiga oid manbalarni o'qiy olishi, xalqaro loyihalarda ishtirok etishi va kasbiy mavzuda fikrini ingliz tilida asoslab bera olishi kerak. Geografiya yo'nalishi uchun bu talab ayniqsa muhim, chunki iqlim o'zgarishi, suv resurslari, Orol dengizi muammosi, barqaror rivojlanish kabi mavzulardagi asosiy ilmiy axborot, xalqaro ma'lumotlar bazalari va xarita xizmatlari asosan ingliz tilida yuritiladi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-1875-son qarori bilan chet tillarni o'rganish tizimini takomillashtirish davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan

bo'lsa [1], "O'zbekiston — 2030" strategiyasida ta'limni raqamlashtirish ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan [2].

Kasbga yo'naltirilgan ingliz tili (English for Specific Purposes, ESP) nazariyasida ta'lim mazmuni talabning kasbiy ehtiyojlaridan kelib chiqib tanlanishi asoslangan [7]. Fan va til integratsiyasi (CLIL) yondashuvi esa fan mazmunini til o'rganish vositasiga aylantirishni taklif qiladi. Kompyuter yordamida til o'rganish (CALL) bo'yicha tadqiqotlarda raqamli vositalarning samaradorligi vositaning o'zi bilan emas, balki u bajaradigan pedagogik vazifa bilan belgilanishi ta'kidlanadi [6; 8]. P. Mishra va M. Koehlnerning TPACK modeli o'qituvchidan texnologik, pedagogik va fan mazmuniga oid bilimlarni yaxlit uyg'unlashtirishni talab qiladi [3], SAMR modeli esa texnologiyani joriy etish darajalarini — oddiy almashtirishdan topshiriqni tubdan qayta loyihalashgacha — farqlash imkonini beradi [4]. Multimediali ta'lim nazariyasiga ko'ra, so'z va tasvirning birgalikdagi taqdimoti axborotni chuqurroq o'zlashtirishga xizmat qiladi [9]; geografiya fani uchun xos bo'lgan xarita, sxema va kosmik tasvirlar aynan shu tamoyilga tayanadi. Geografik axborot tizimlarining (GAT) ta'limdagi o'rni bo'yicha J. Kerskinning tadqiqoti ham ularning fazoviy tafakkurni rivojlantirishdagi ahamiyatini ko'rsatgan [12].

Biroq mavjud ishlarda raqamli vositalar ko'proq umumiy ingliz tili yoki geografiya fanining o'zi doirasida ko'rib chiqiladi, geografiya talabalariga ingliz tilini o'qitishda ularning didaktik imkoniyatlari esa tizimli tahlil qilinmagan. Mazkur ishning dolzarbligi shu bilan izohlanadi.

Tadqiqotning maqsadi — geografiya yo'nalishi talabalariga ingliz tilini o'qitishda raqamli texnologiyalarning didaktik imkoniyatlarini aniqlash va ulardan foydalanishning metodik modelini ishlab chiqish. **Vazifalari:** raqamli vositalarni didaktik funksiyasiga ko'ra tasniflash; ularni geografik mazmun bilan uyg'unlashtirish yo'llarini aniqlash; raqamli vositalarni mashg'ulotga joriy etish bosqichlarini asoslash.

Materiallar va uslublar

Tadqiqot materiali sifatida me'yoriy hujjatlar, ESP, CLIL va CALL bo'yicha ilmiy adabiyotlar, Umumevropa til kompetensiyalari doirasi (CEFR) tavsiflari [11] hamda ingliz tili mashg'ulotlarida qo'llash mumkin bo'lgan ochiq raqamli platformalar olindi. Ishda nazariy tahlil, qiyosiy tahlil (raqamli vositalarni didaktik funksiyasi va geografik mazmunga mosligi bo'yicha solishtirish), tizimlashtirish va pedagogik modellashtirish usullaridan foydalanildi. Raqamli vositalarni baholashda TPACK va SAMR modellari mezon sifatida qabul qilindi.

Natijalar

Tahlil natijasida geografiya talabalariga ingliz tilini o'qitishda raqamli texnologiyalarning beshta asosiy didaktik imkoniyati aniqlandi: 1) ko'rgazmalilik — xarita, kosmik tasvir va infografika orqali geografik tushunchani til birligi bilan bog'lash; 2) autentiklik — xalqaro tashkilotlar hisobotlari, ilmiy-ommabop video va maqolalar bilan ishlash; 3) interaktivlik va tezkor qayta aloqa; 4) ta'limni individuallashtirish — talabning til darajasi va sur'atiga moslashuv; 5) integrativlik — fan mazmuni va til ko'nikmalarini bir topshiriqda birlashtirish. Raqamli vositalarning didaktik funksiyalari bo'yicha tasnifi 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval. Raqamli vositalarning didaktik funksiyalari va geografik mazmundagi qo'llanishi

Vositalar guruhi	Misollar	Geografik mazmundagi topshiriq	Didaktik funktsiya
Interaktiv xarita va GAT	Google Earth, ArcGIS StoryMaps	Hudud tavsifini ingliz tilida tayyorlash, "virtual ekskursiya" o'tkazish	Ko'rgazmalilik, nutqiy taqdimot
Autentik video va audio	TED-Ed, BBC Earth, National Geographic	Tabiiy hodisa haqidagi videoni tinglab tushunish, qisqa bayon yozish	Autentiklik, tinglab tushunish
Onlayn lug'at va korpus	Oxford Learner's Dictionaries, Sketch Engine	Geografik atamalar kollokatsiyasini aniqlash, glossariy tuzish	Leksik kompetensiya
Interaktiv mashq platformalari	Quizlet, Kahoot!, LearningApps	Atamalarni mustahkamlash, tezkor test	Interaktivlik, qayta aloqa
Hamkorlik vositalari	Padlet, Google Docs, Miro	Ekologik muammo bo'yicha guruh loyihasi, aqliy xarita	Hamkorlik, yozma nutq
Ta'limni boshqarish tizimi	Moodle, Google Classroom	Mustaqil ish, portfolio, baholash	Individuallashtirish, nazorat

Jadvaldan ko'rinadiki, har bir vosita guruhi muayyan til ko'nikmasi va geografik mazmun bilan bog'lanadi. Shu asosda raqamli vositalarni mashg'ulotga joriy etishning to'rt bosqichli modeli ishlab chiqildi:

— **motivatsion-yo'naltiruvchi bosqich:** qisqa autentik video yoki interaktiv xarita orqali mavzuga kirish, muammoli savol qo'yish;

— **kognitiv-leksik bosqich:** onlayn lug'at va korpus yordamida geografik atamalar bilan ishlash, interaktiv mashqlar orqali mustahkamlash;

— **kommunikativ-amaliy bosqich:** GAT va hamkorlik vositalari asosida loyiha, keys yoki "virtual ekskursiya" tayyorlash va ingliz tilida taqdim etish;

— **refleksiv-baholovchi bosqich:** LMS orqali portfolio yuritish, o'zaro va o'z-o'zini baholash, CEFR deskriptorlariga tayangan holda natijani qayd etish.

SAMR modeli nuqtai nazaridan qaraganda, birinchi ikki bosqichda texnologiya asosan "almashtirish" va "kengaytirish" darajasida qo'llanadi, uchinchi bosqichda esa topshiriq "modifikatsiya" va "qayta loyihalash" darajasiga ko'tariladi: masalan, talabalar ArcGIS StoryMaps yordamida Orolbo'yi hududining ekologik holati haqida ingliz tilidagi interaktiv hikoya-xarita yaratadi. Bunday topshiriqni raqamli vositasiz bajarib bo'lmaydi, ayni paytda u talabadan o'qish, yozish va gapirish ko'nikmalarini kasbiy mazmun asosida birgalikda qo'llashni talab qiladi.

Xulosa va tavsiyalar

1. Geografiya yo'nalishi talabalariga ingliz tilini o'qitishda raqamli texnologiyalar ko'rgazmalilik, autentiklik, interaktivlik, individuallashtirish va integrativlik kabi didaktik imkoniyatlarni yaratadi; bu imkoniyatlar geografiya fanining fazoviy-vizual tabiati bilan uzviy mos keladi.

2. Raqamli vositalarni tanlash uning didaktik funksiyasi, geografik mazmunga mosligi va rivojlantiriladigan til ko'nikmasi asosida amalga oshirilishi lozim; TPACK va SAMR modellari bu tanlov uchun ishonchli mezon bo'la oladi.

3. Taklif etilgan to'rt bosqichli model (motivatsion-yo'naltiruvchi, kognitiv-leksik, kommunikativ-amaliy, refleksiv-baholovchi) raqamli vositalarni tasodifiy emas, balki tizimli qo'llashni ta'minlaydi.

4. Tavsiya sifatida geografiya yo'nalishi uchun ingliz tili fan dasturiga GAT va interaktiv xaritalar asosidagi loyiha topshiriqlarini kiritish, o'qituvchilarning raqamli-pedagogik kompetensiyasini oshirishga qaratilgan qisqa kurslar tashkil etish hamda modelning samaradorligini tajriba-sinov ishlari orqali aniqlash maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrda PQ-1875-son "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori // lex.uz.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrda PF-158-son "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risida"gi farmoni // lex.uz.
3. Mishra P., Koehler M.J. Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge // Teachers College Record. – 2006. – Vol. 108(6). – P. 1017–1054.
4. Hamilton E.R., Rosenberg J.M., Akcaoglu M. The Substitution Augmentation Modification Redefinition (SAMR) model: A critical review and suggestions for its use // TechTrends. – 2016. – Vol. 60(5). – P. 433–441.
5. Dudeney G., Hockly N., Pegrum M. Digital Literacies. – Harlow: Pearson, 2013. – 400 p.
6. Chapelle C.A. Computer Applications in Second Language Acquisition. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 215 p.
7. Hutchinson T., Waters A. English for Specific Purposes: A Learning-Centred Approach. – Cambridge: Cambridge University Press, 1987. – 183 p.
8. Stockwell G. (ed.) Computer-Assisted Language Learning: Diversity in Research and Practice. – Cambridge: Cambridge University Press, 2012. – 213 p.
9. Mayer R.E. Multimedia Learning. – 2nd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2009. – 304 p.
10. Jalolov J.J. Chet til o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2012. – 432 b.
11. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume. – Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020. – 278 p.
12. Kerski J.J. The implementation and effectiveness of geographic information systems technology and methods in secondary education // Journal of Geography. – 2003. – Vol. 102(3). – P. 128–137.